

ผลิตภัณฑ์จากเชื้อกรูแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์
สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทาง
วัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

ROPE PRODUCTS: AN INTEGRATION MODEL OF BUDDHISM AND
MODERN SCIENCE IN RIGHT LIVELIHOOD DEVELOPMENT
TOWARDS INTERNATIONAL LEVEL THROUGH LOCAL WISDOM
IN NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

¹มนัสพล ยังทะเล, ²พระครูใบฎีกาหัสดี ประกิ่ง,
³พระครูภัทรจิตตาภรณ์, ⁴พระครูอัศรศีลวิสุทธิ์ (ไกรจรัส) ⁵เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี

¹Manusphon Yungtalay, ²Phrabaideeka Hassadee Praking

³Phrakhruputtharajitthapron, ⁴Phrakhru Akarasilawisut (Kraicharas)

and ⁵Benyapa Jitmunkongpakdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹manusphon.yung@mcu.ac.th

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ค่านิยม และกระบวนการ
ผลิตภัณฑ์จากเชื้อกรูในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
(การผลิตเชื้อกรู) สู่สากลในจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการ

¹ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

³ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

⁴ อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

⁵ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑ์จากเชือกสู่ระดับสากล ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหา ค่านิยม และกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเชือกในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบไปด้วยสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือกทั้ง 4 กลุ่ม ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสานและการผลิตสินค้าชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพปัญหา ค่านิยม และมีกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเชือก พบปัญหาที่สำคัญในด้านการตลาด ช่องทางการจำหน่ายที่จะสร้างค่านิยม และกระบวนการผลิต การออกแบบและตราสินค้าที่ยังขาดแบบแผนและแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 2) การพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (การผลิตเชือก) สู่สากลในจังหวัดนครราชสีมา ขาดเงินทุนและปรังงานในการผลิต ไม่มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ขาดการประชาสัมพันธ์ ไม่มีโอกาสนำสินค้าไปร่วมในงานแสดงสินค้าเนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์แต่ละกลุ่มมีการกำหนดราคาสินค้าไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน 3) รูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑ์จากเชือกสู่ระดับสากล ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา รูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรมผลิตเชือกและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเชือกที่งานมีความละเอียด ประณีต คงทนและสวยงาม โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและทรัพยากรที่จัดซื้อมาจากโรงงาน เช่น เชือกกรม เชือกมัดฟาง เชือกไถล่อน และเชือกเส้นพาสติก เป็นต้น การแนะนำแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม จึงกลายเป็นแรงเสริมให้กลุ่มได้รับการพัฒนาต่อยอด ให้กลุ่มมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้โดยมีวัตถุประสงค์ และกระบวนการบริหารจัดการอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก, การพัฒนาสัมมาชีพ

Abstract

The objectives of this article included: 1) to study the state of problems, values and the process of products from ropes in Nakhon Ratchasima Province; 2) to develop right livelihood through local wisdom (rope products) in Nakhon Ratchasima Province towards international level; 3) to study the integration model of Buddhism and modern science in right livelihood development in rope products towards international level through local cultural wisdom in Nakhon Ratchasima Province. The research results were as follows. 1) Regarding the state of problems, values and process of rope products in Nakhon Ratchasima Province, it consisted four groups of rope weaving handicraft. According to the concepts and theories related to weaving handicrafts and community commodity production,

information could be analyzed on state of problems, values and processes of rope products. Major problems found were marketing, distribution channels that will create values, production process, designs and brands that still lack concrete patterns and guidelines of operation. 2) In the development of right livelihood through local wisdom (rope production) towards international level in Nakhon Ratchasima Province, state of the problems of all four groups were: the lack of funds and cycad work in production; the lack of physical place to sell products; the lack of publicity; the lack of opportunity to bring the products to participate in the trade show i.e. because the lack of travel expenses; and sales of product of each group are not standardized in prices. 3) Regarding the integration model of Buddhism and modern science in the development of the right livelihood of products from ropes towards the international level through local cultural wisdom of the communities in Nakhon Ratchasima Province, the patterns of participation are crucial in rope production activities and selling rope products that are elaborate, durable and beautiful by using local resources and resources purchased from factories such as nylon and plastic ropes. Advice on group management also becomes the reinforcement of the group for added value in development. This will help the groups be strengthened and self-reliable with clarified objectives and management process.

Keywords: Rope Handicraft Products; Right Livelihood Development

บทนำ

การสร้างผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้น ประดิษฐ์จากภูมิปัญญาอันเกิดจากความสามารถ การศึกษาหาความรู้และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆอยู่เสมอ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดมูลค่าทักษะ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ นับเป็นผลงานทางด้านหัตถกรรม มิใช่เป็นเพียงรูปทรงที่สวยงามเท่านั้นจะต้องมีความประณีต คงทน และเป็นสิ่งที่สร้างคุณค่านิยมของบุคคลที่มีความต้องการงานฝีมือ เป็นสื่อทางวัฒนธรรมของชุมชน เกี่ยวกับเรื่องราวภูมิปัญญาการผลิตเชือกที่นำมาต่อยอดทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ กระเป๋า ตะกร้า หมวก เป็นต้น เพื่อยกระดับสินค้าของชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น ประกอบกับเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน

สินค้าหัตถกรรมที่เกิดขึ้นมีทั้งเป็นที่ยอมรับของสังคม สร้างค่านิยม สร้างความเชื่อ และสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านอย่างแท้จริง เพราะชุมชนเป็นผู้คิดค้นและสร้างสรรค์สินค้า ผลิตภัณฑ์ทดแทนวัสดุที่หายากและไม่มีในท้องถิ่น ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอัน

ทรงคุณค่าที่ควรต้องรักษาและสืบทอด และการพัฒนาทั้งรูปแบบ กระบวนการผลิตและหน้าที่การใช้สอย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการหรือวิถีชีวิตของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การปลูกฝังค่านิยมทางศิลปหัตถกรรมไทยของคนไทยเองอย่างต่อเนื่องเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ (ณภัทร หงษ์ทอง, 2548:3) และกลายมาเป็น"หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" เป็นแนวทางประการหนึ่งที่ได้มีการริเริ่มใช้ในเมืองโออิตะ ประเทศญี่ปุ่นที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐ โดยมีหลักการสำคัญ พื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Kittiphun Khongsawatkiat, 2002) ที่มาของผลิตภัณฑ์ของ OTOP ในประเทศไทยไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่เป็นกระบวนการทางความคิดรวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละตำบล แต่ละผลิตภัณฑ์ก็จะสร้างจุดเด่น จุดขายในชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่น่าเสียดายโครงการผลิตภัณฑ์"หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์"ไม่ได้ถูกหยิบยกมาพัฒนาต่อยอดในสมัยรัฐบาลปัจจุบันมากนัก จึงส่งผลให้เกิดปัญหาขาดงบประมาณ ขาดการพัฒนาต่อยอด และผู้มีความรู้ความสามารถ ก็หันไปประกอบอาชีพอื่นที่สร้างคนได้มากกว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ชบเซาลงไป ทั้งที่ชุมชนได้ร่วมใจกันสร้างและขาดผู้นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ชุมชนได้สั่งสมประสบการณ์ใช้สติปัญญาในการปรับตัว เพื่อการดำรงชีพท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม จึงมีการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆอันเป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอยดำรงชีพ (นวลลออ ทินานนท์, 2544 :1) งานจักสานเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย ทั้งในด้านของการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และด้านคุณค่าทางจิตใจจากความงามความประณีตและความเป็นท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้นสามารถ สร้างเป็นอาชีพเสริมสร้างคนได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532:129) ภูมิปัญญาในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในด้านประโยชน์ใช้สอย ตามสภาพของสังคม อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานโดยตรงในชีวิตประจำวันลดน้อยลง มีการปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆมากขึ้น มีการพัฒนารูปแบบและขนาดให้

แตกต่างไปจากเดิมเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ณภัทร หงษ์ทอง, 2548:210) ผลิตภัณฑ์จักสานในอดีตส่วนใหญ่ใช้วัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น เชือกกล้วย ซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่หาได้ง่ายสามารถนำมาใช้ในการจักสาน ผลิตภัณฑ์ต่างๆได้ แต่เนื่องจากผลิตภัณฑ์จากเชือกกล้วยไม่ค่อยมีความ คงทน ขึ้นร่ายง่าย จึงมีการนำวัสดุอื่นที่มีความทนทานมาใช้จักสานผลิตภัณฑ์แทนเชือกกล้วย อาทิเช่น เชือกมัด ฟาง เชือกไพล่อน เชือกเส้นพลาสติกสังเคราะห์ เชือกกรม เป็นต้น

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีความสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติและมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานในด้านภูมิปัญญา มีความเกี่ยวข้องกับเครื่องจักสาน ดังนั้นการสร้างผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้น ประดิษฐ์จากภูมิปัญญาอันเกิดจากความสามารถ การศึกษาหาความรู้ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆอยู่เสมอ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดมูลค่าทักษะ ประสิทธิภาพ ความเชี่ยวชาญ นับเป็นผลงานทางด้านหัตถกรรม มิใช่เป็นเพียงรูปทรงที่สวยงามเท่านั้นจะต้องมีความประณีต คงทนและเป็นสิ่งที่สร้างคุณค่านิยมของบุคคลที่มีความต้องการงานฝีมือ เป็นสื่อทางวัฒนธรรมของชุมชน เกี่ยวกับเรื่องราวภูมิปัญญาการผลิตเชือกที่นำมาต่อยอดทำเป็น ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ กระเป๋า ตะกร้า หมวก เป็นต้น เพื่อยกระดับสินค้าของชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น ประกอบกับเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละตำบล แต่ละผลิตภัณฑ์ก็จะสร้างจุดเด่น จุดขายในชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่น่าเสียดายโครงการผลิตภัณฑ์"หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์"ไม่ได้ถูกหยิบยกมาพัฒนาต่อยอดในสมัยรัฐบาลปัจจุบันมากนัก จึงส่งผลให้เกิดปัญหาขาดงบประมาณ ขาดการพัฒนาต่อยอดและผู้มีความรู้ความสามารถ ก็หันไปประกอบอาชีพอื่นที่สร้างรายได้มากกว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยมสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ชบเซาลงไป ทั้งที่ชุมชนได้ร่วมใจกันสร้างและขาดผู้นำ เมื่อระบบการตลาดได้เปลี่ยนแปลงไป การผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและความนิยมในวงจำกัดเฉพาะภายในจังหวัดและนอกจังหวัดบางส่วน เพื่อให้งานภูมิปัญญาของชาวจังหวัดนครราชสีมาเป็นที่นิยม โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากเชือกที่ได้สร้างสรรค์สินค้าหลากหลายรูปแบบ สอดรับกับนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คติความเชื่อทางศาสนาที่มุ่งสอนให้ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันยังขาดแคลน จำเป็นที่จะเติมเต็มและสร้างมูลค่าให้พอเพียง และเพื่อเป็นการเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์สู่สากล คณะผู้วิจัยในฐานะมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย เพื่อให้เกิดการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จึงได้มีการบูรณาการและพัฒนาสัมมาชีพชุมชน โดยได้มีการบูรณาการร่วมกับการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาไทย อย่างไรก็ตามกระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมายังไม่มีรูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เข้าด้วยกัน และขาดการกำหนดแผนงาน เทคนิค การตลาด และจริยธรรมที่จะ

นำไปสู่สากล คณะผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รูปแบบใหม่จึงมีความสำคัญเพื่อต่อยอด สร้างค่านิยม ซึ่งจะต้องมีกระบวนการผลิต หาจุดเด่นของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่จะสามารถสร้างคนได้เพิ่มมากขึ้น ภายใต้ความเชื่อที่จะสามารถนำมาถ่ายทอดต่อชนรุ่นหลัง สร้างงาน สร้างอาชีพ คณะผู้วิจัยในฐานะมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย เพื่อให้เกิดการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อที่จะบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ค่านิยม และกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเชือกในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (การผลิตเชือก) สู่สากลในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑ์จากเชือกสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชือก 4 พื้นที่ๆ ละ 2 ราย จำนวน 8 ราย 2) กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ 4 พื้นที่ๆ ละ 1 ราย จำนวน 4 ราย และ 3) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ในพื้นที่พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชือก 4 พื้นที่ๆ ละ 10 ราย จำนวน 40 ราย 4) กลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์จากเชือก 4 พื้นที่ๆ ละ 5 ราย จำนวน 20 ราย

1.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มจักสานเชือกพนาหนองหิน ตำบลชะ อำเภอครบุรี 2) กลุ่มจักสานเชือกบ้านบุตาโฮ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี 3) กลุ่มจักสานเชือกบ้านโนนกระหาด ตำบลธารละหลอด อำเภอพิมาย และ 4) กลุ่มสตรีแม่บ้านหนองปลิงใหม่ ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวิธีการตรวจสอบ 3 เค้า

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ศักยภาพปัญหา ค่านิยม และกระบวนการผลิตภัณฑจากเชือกในจังหวัดนครราชสีมา 2) การพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (การผลิตเชือก) สู่สากลในจังหวัดนครราชสีมา 3) ศักยภาพการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑจากเชือกสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทางชุมชน การประกอบสัมมาชีพชุมชน และรูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑจากเชือกสู่ระดับสากล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทางชุมชน การประกอบสัมมาชีพชุมชน และรูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑจากเชือกสู่ระดับสากลในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลิตภัณฑจากเชือก:รูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย ดังนี้

บริบทพื้นที่วิจัย คณะผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่และลงภาคสนามในการพูดคุยถึงสภาพปัญหาของการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านและงานหัตถกรรม ทำให้ได้พื้นที่เป้าหมายการวิจัยในลักษณะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและได้คัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างวิจัยจำนวน 4 กลุ่ม ในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพิมาย และอำเภอครบุรี กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่มในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) กลุ่มหัตถกรรมจักสานบ้านพนาหนองหิน 2)กลุ่มจักสานบ้านบุ

ตาโฮ 3) กลุ่มจักสานบ้านหนองปลิงใหม่ 4) กลุ่มจักสานบ้านโนนกระหาด วัตถุประสงค์ของกลุ่มจักสานเชือก 1) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้การจักสานผลิตภัณฑ์จากเชือกและพัฒนาเป็นสินค้าโอท็อปประจำตำบล 2) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สร้างรายได้ให้ครอบครัวและชุมชนในตำบล 3) เพื่อต้องการเป็นแหล่งเรียนรู้ในการฝึกงาน ฝึกอาชีพแก่เด็กและเยาวชนที่ไม่มีงานทำ 4) เพื่อการเผยแพร่ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นของชุมชนไปสู่ผู้บริโภคและผู้สนใจที่จะมาศึกษาเรียนรู้และอบรมให้ความรู้เป็นวิทยาทาน ในแต่ละกลุ่มต่างมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ต้องการช่วยเหลือสมาชิกให้สามารถพึ่งตนเองได้และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพให้สมาชิกมีรายได้และความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้นเพื่อให้สมาชิกรู้จักทำงานเป็นทีมให้มากขึ้น รู้จักการบริหารงานในรูปแบบกลุ่ม มีความสามัคคี มีความเสียสละ มีความอดทน และมีเป้าหมายอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอด อบรมความรู้ให้แก่สมาชิกและผู้สนใจ ก็เพื่อต้องการรายได้เสริมเพิ่มเติมจากอาชีพหลัก เพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจน และเพื่อให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นหลัง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพปัญหา ค่านิยม และกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเชือกโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือกทั้ง 4 กลุ่ม ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสานและการผลิตสินค้าชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม/สัมมาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับคติชนวิทยา ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น กลุ่มพื้นที่งานวิจัย ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันไปไม่มากนัก การสร้างค่านิยมส่วนใหญ่นับฝีมือและเอกลักษณ์ของชุมชนและในด้านกระบวนการผลิตเชือกมีลักษณะคล้ายกัน ต่างกัน

ชนิดเชือกที่นำมาจักสานเท่านั้น บางกลุ่มก็มีการนำมาผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย

ผลการวิจัยการพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (การผลิตเชือก) สู่สากลในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ซื้อ ลูกค้าน่าสนใจมากขึ้นชอบสินค้าประเภทกระเป๋าและกระเป๋า ในการพัฒนารูปแบบให้สวยงามและทันสมัย ช่วยเพิ่มมูลค่า ผู้ประกอบการควรมีตราสินค้าที่สวยงาม ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม สามารถ

สร้างความ จดจำให้กับลูกค้าและสร้างความน่าเชื่อถือ บรรจุภัณฑ์ควรเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับประเภทของสินค้า และต้นทุนที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มสมาชิก และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ทางการค้าได้เป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านผลิตภัณฑ์ การตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย จากกลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล focus group จากกลุ่มตัวแทนหัตถกรรมจักสานเชือก จำนวน 12 คน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือกพนาหนองหิน 2 ตัวอย่าง 2) ตัวแทน กลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือกบ้านบุตาโฮ จำนวน 4 ตัวอย่าง 3) ตัวแทนกลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือกบ้านโนนกระหาด จำนวน 4 ตัวอย่าง และ 4) ตัวแทนกลุ่ม 2) ตัวแทนกลุ่มสตรีแม่บ้านหนองปลิงใหม่ จำนวน 3 ตัวอย่าง พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ซื้อ ลูกค้านิยมซื้อสินค้าซื้อไปใช้ในครัวเรือนไว้ใช้ส่วนตัว ให้ความสำคัญกับความคงทนแข็งแรง สี สัน ลวดลาย และกลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่สวยงามทันสมัย และเป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากกลุ่มได้รับรางวัล OTOP 3 ดาว 4 ดาวและพัฒนาไปสู่ 5 ดาว การตลาดมีความสำคัญมาก เพราะนอกจากฝีมือและความชำนาญแล้วยังขาดการตลาดที่เป็นตัวขับเคลื่อนในด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่ายยังไม่กว้างขวางมากนัก

กลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือก มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งเชือกแต่ละชนิดก็มีต้นทุนที่แตกต่างกัน บางอย่างมีการลงทุนที่ไม่สูงมากนัก แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความคงทนและสวยงาม ซึ่งใช้เวลาในการผลิตสินค้าขึ้นอยู่กับขนาดและความยากง่าย จุดเด่นหรือจุดสนใจของกลุ่มผู้ผลิตหรือสินค้าของกลุ่มผู้ผลิต คือ เรื่องของฝีมือที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มผช.)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้า (โลโก้) เพื่อสร้างเอกลักษณ์สินค้ามุ่งสู่ตลาด สร้างช่องทางการจัดจำหน่ายให้เกิดความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความได้เปรียบ

ทางด้านการธุรกิจจึงควรมีการออกแบบให้มีความทันสมัย และมีดีไซน์ที่สวยงามเพิ่มมากขึ้น และเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ทางกลุ่มจึงออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

ตราสินค้าเดิม

ตราสินค้าออกแบบใหม่

ผลการประเมินด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์จากเชือก พบว่า ค่าความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาแล้วอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปผลิตในระดับชุมชนได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.66 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและโครงสร้างที่โดดเด่นเมื่อ นำไปใช้สอย โดยเฉลี่ย 4.52 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินด้านรูปแบบตราสินค้า พบว่า ค่าความเหมาะสมของตราสินค้าที่ได้รับการพัฒนาแล้ว อยู่ในระดับมากและมากที่สุด คือ รูปแบบตราสินค้ามีความน่าสนใจ เป็นที่จดจำตราสินค้าและสินค้า มีความแปลกใหม่ โดยเฉลี่ย 4.6๗ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านรูปแบบของการออกแบบรูปแบบตราสินค้ามีความเหมาะสมกับชนิดของผลิตภัณฑ์จากเชือก โดยเฉลี่ย 4.51ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการสร้างแบรนด์ (โลโก้) ตราสินค้าของทางกลุ่มทั้ง 4 กลุ่ม ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางให้กับทางกลุ่มเพื่อให้เป็นลักษณะกลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือกในรูปแบบเดียวกันและสามารถนำตราไปขึ้นทะเบียนร่วมกัน เพื่อให้เห็นถึงความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทางกลุ่มจึงมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชือกชนิดต่างๆ เพื่อส่งจำหน่ายไปทั่วโลกต่อไป จึงได้เสนอชื่อแบรนด์ “ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชือกโคราช” The Group of Korat Rope Handicraft และใช้สโลแกนว่า สานรัก ร้อยใจ สานสายใยให้เป็น ที่ 1 Weaving Hearts and weaving in to one ซึ่งจะได้ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนการค้าต่อไปและผู้วิจัยได้ส่งเสริมกิจกรรมส่งมอบต้นแบบผลิตภัณฑ์และตราสินค้าให้กับทางกลุ่มด้วย

ตราสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชือกโคราชสู่สากล

ผลการรูปแบบการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑ์จากเชือกสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนนครราชสีมาพบว่า การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และการออกแบบตราสินค้าของทางกลุ่มเชือก โดยทางกลุ่มได้นำเอาหลักธรรมในลักษณะของการปรับใช้ในการทำงานเชิงการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทางกลุ่มได้นำเอาหลักธรรมหลักที่ภูมิจักรสานเชือกโคราชมีกตัญญูตถะวินัยธรรม เป็นหลักในการปฏิบัติ กล่าวคือ หลักธรรมอันเป็นไปด้วยการหมั่น ประกอบการงาน การรักษาทรัพย์ที่ตนหาได้ การมีเพื่อนเป็นคนดี เลือคบหา การเรียนรู้เพื่อนำ มาเป็นแบบอย่างที่ดีของตน และการอยู่อย่างพอเพียง ตราสินค้าทางกลุ่มได้นำคำสโลแกนเพื่อสร้างสรรค์ตราสินค้าในลักษณะที่ปลูกฝังความรัก ความสามัคคี โดยการสานรัก ร้อยใจเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่การสานสายใยที่เป็นที่หนึ่ง สานรัก คือ การสานความรักให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในกลุ่มและกลุ่มอื่นๆ ด้วย ร้อยใจ คือ การแสดงออกถึงความพร้อมเพียงของหมู่คณะให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ดังเชือกที่ร้อยสายใจให้ผูกกันไว้นั่น สานสายใยที่เป็นที่หนึ่ง เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายให้เป็นหนึ่งเดียวที่มุ่งสู่การพัฒนาไปสู่ระดับสากล

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา คือ ได้องค์ความรู้ในเรื่องการแก้ไขสภาพปัญหาวิธีการสร้างค่านิยม และแนวทางกระบวนการผลิตภัณ์จากเชือก เพื่อพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (การผลิตเชือก) สู่สากลและได้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชือก การออกแบบตราโลโก้ การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาสัมมาชีพผลิตภัณฑ์จากเชือกสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เรียนรู้และ มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ปรากฏผลการศึกษาวิจัยในการทำงานร่วมกัน

ระหว่างนักวิจัย และชุมชน เมื่องานวิจัยเสร็จสมบูรณ์สามารถที่จะนำเอาองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่จะรองรับผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศได้

ดังนั้นกลุ่มหัตถกรรมเชือกมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชือกจำนวน 4 กลุ่มละ 20 คน มีการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม 4 กลุ่มๆ 2 วงรอบ แนวทางหลักในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ คือ การนำผลิตภัณฑ์จากเชือกชนิดต่างกัน ได้แก่ เชือกไพล่อน เชือกมัดฟาง เชือกกรม และเชือกเส้นพลาสติก พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 3 รูปแบบ ได้แก่ กระเป๋าคะกั่ว และกีฟชี้อบ ทำให้ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากเชือกที่หลากหลาย ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาสามารถนำไปจำหน่ายตามช่องทางต่างๆ เช่น ทางระบบสื่อออนไลน์ จัดนิทรรศการ และอื่นๆ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เผยแพร่ให้กับผู้สนใจในท้องถิ่น ผลการวิจัยจึงเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในหลายด้าน ได้แก่ 1)ด้านเทคนิคการผลิตเชือก 2)ด้านการสร้างแบรนด์ 3)ด้านการตลาด 4)ด้านการบรรจุหีบห่อ 5)ด้านช่องทางการจำหน่าย 6)ด้านการเผยแพร่ ๗)ด้านจริยธรรม ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมถักสานเชือกอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2528). *คู่มือสอนจริยศึกษาระดับวิทยาลัย (ฉบับทดลอง)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ณภัทร หงษ์ทอง. (2548). *ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นวลลออ ทิพนานนท์. (2544). *การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านในจังหวัดนครนายก*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2532). *เครื่องจักสานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งส์ เฮาส์.
- Kittiphun Khongsawatkiat (2002) "Isan Studies: "One Tambon, One Product" A Government Policy Recovers Farmers' Debts and Fragile Rural Sector in Northeastern of Thailand" Presented in the 8 th Conference on Thai Studies at Nakhon Phanom River View Hotel, Nakhon Phanom Province, Organized by Ramkhamheang University (9 – 12 January 2002).